

Федорчук О.М.
кандидат економічних наук, докторант
Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон, Україна

СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворюючим в національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Вітчизняний аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, і є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

В той же час зазначимо, що однією із фундаментальних основ, що забезпечують ефективне функціонування та розвиток аграрного сектору, є його інфраструктура. В економічному категоріальному апараті поняття інфраструктура не нове, воно порівняно давно ввійшло в наукову термінологію. Тим не менш теоретико-методологічні аспекти сутності інфраструктури, функціональні особливості її становлення та розвитку в агропродовольчій сфері повністю не осмислені. У зв'язку з цим варто дослідити становлення його

сутності зокрема обґрунтувавши місце інфраструктури в системі взаємозв'язків агропродовольчої сфери національної економіки.

У радянській економічній літературі найбільш поширеним було наступне трактування: інфраструктура (від лат. *infra* – нижче, під і *structura* – будова, розміщення) – термін, що з'явився в кінці 40-х років ХХ ст. для визначення комплексу галузей господарства, які обслуговують промисловість і сільськогосподарське виробництво (будівництво шосейних доріг, каналів, портів, мостів, аеродромів, складів, енергетичне господарство, залізничний транспорт, зв'язок, водопостачання та каналізація, загальне та професійне навчання, витрати на науку, охорону здоров'я та інше) [1, с. 358]. Більш повне трактування знаходимо в радянських виданнях пізнішого періоду: інфраструктура – комплекс галузей народного господарства, що обслуговує основні галузі матеріального виробництва (промисловість, сільське господарство, будівництво), які включають «всезагальні умови виробництва» [5, с. 22] (дороги, канали, засоби зв'язку, лінії електропередач, водозабезпечення, каналізацію, заклади культурно-побутового обслуговування тощо), що задовольняють національні потреби, на відміну від особливих умов, необхідних для функціонування конкретного виробничого об'єкта [2, с. 110].

В. А. Жамін, Б. М. Хомелянський, В. П. Красовський та інші автори визначають інфраструктуру як комплекс допоміжних галузей, виробництв і видів (виробнича) та населення (соціальна) інфраструктури [4, с. 15].

Сучасні українські теоретики під інфраструктурою розуміють сукупність базових галузей (або матеріальну основу економічної системи) та економічних відносин (передусім відносин економічної власності), що виникають і розвиваються у процесі діяльності людей стосовно створення, використання об'єктів інфраструктури та привласнення умов і результатів такої діяльності, а також державного регулювання цих галузей [3, с. 294].

Наведені різноманітні тлумачення сутності інфраструктури доводить, що поступово формується єдиний погляд на основні підходи до цього поняття, під

яким тепер, як правило, мають на увазі умови ефективного розвитку не лише матеріального виробництва, але й інших сфер громадського життя.

Зазначимо, що інфраструктура галузевого спрямування, зокрема аграрної сфери, має свої особливості. Вони зумовлені поліфункціональністю агропромислового виробництва – це і гарантування продовольчої безпеки країни, підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі, гармонійний розвиток сільських територій, екологічнобезпечне виробництво продукції. На відміну від основного виробництва, інфраструктура має свої специфічні ознаки: вона виникає і формується не автономно, а під впливом основного виробництва і є його продуктом (а не додатком); вивільнює основні галузі від виконання операцій з обслуговування виробництва і таким чином створює їм умови для концентрації зусиль на основній діяльності; інфраструктурні підрозділи самостійно не створюють кінцеву продукцію агропродовольчої сфери, але шляхом обслуговування основного виробництва мають вагомий вплив на кінцеві результати; як обов'язковий елемент виробничого процесу вона не лише впливає на обсяги виробництва, а й прямо формує вартісні показники (рівень собівартості, прибуток).

Розглядаючи інфраструктуру агропродовольчої сфери як цілісний об'єкт, доцільно розділити її функції на дві групи: загальні (забезпечення базисного виробництва, системоутворення, єдності процесів) та інфраструктурних галузей. Інфраструктура аграрної сфери, окрім загальних функцій, притаманних інфраструктурі взагалі, буде виконувати й інші, що відображатимуть специфіку не лише галузі, а й кожного окремого інфраструктурного елемента. Досліджуючи інфраструктуру за функціональною ознакою, виокремимо та враховуючи специфіку кожної окремої інфраструктурної галузі, що входить до складу агропродовольчої сфери (виробничої виробничій, ринковій, соціальній та інституціональній, збутовій, інвестиційній та інноваційній), виділимо загальні функції інфраструктури аграрної сфери до них віднесемо наступні: інтеграції – забезпечення всього комплексу внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків між агропродовольчими підприємствами; розташування, тобто

інфраструктура є основним фактором впливу на розподіл об'єктів виробничого та невиробничого призначення і формування схеми землеустрою (сільське господарство) підприємств; зв'язку – формування сприятливого середовища для розвитку об'єктів виробничої сфери та інфраструктури, забезпечення проходження виробничих, грошових інформаційних та інших потоків; розподілу, що виникає у випадку відмінностей між рівнями інфраструктурного оснащення підприємств, спрямованої на їхнє посилення чи згладжування з метою підвищення ефективності виробництва; менеджменту, котра полягає в тому, що рівень розвитку інфраструктури підвищує чи знижує ефективність управління агропродовольчою сферою.

Зазначимо, що інфраструктура агропродовольчої сфери має специфічні ознаки та функціональні особливості, які допомагають повніше враховувати особливості галузі при виконання головного завдання – створення оптимальних умов для функціонування основного виробництва, відтворення робочої сили та природного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Большая советская энциклопедия / глав. ред А. М. Прохоров]. – М.: Советская энциклопедия, 1972. - Т. 10. – 1972. – 1062 с.
2. Долгошей Г. А. Экономика сельского хозяйства: словарь-справочник / Г. А. Долгошей, М. М. Макеенко. – М.: Колос, 1981. – 396 с.
3. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / [С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій]; за ред. С. В. Мочерного. – Л.: Світ, 2005. - Т. 1. – 2005. – 616 с.
4. Жамин В. А. Инфраструктура при социализме / В. А. Жамин // Вопросы экономики. – 1997. – № 2. – С. 14–23.
5. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс; [2-е изд]. – М.: Издательство политической литературы, 1968–1969. Т. 46, ч. 2: Экономические рукописи 1857–1859. – 1968–1969. – 626 с.